

Kirgizsko – monitor ekonomického vývoja **August 2017**

1. Aktuálny makroekonomický vývoj / očakávané trendy:

Tvorba HDP za 7 mesiacov r. 2017 predstavovala 239,8 mld. KGS, čo v porovnaní s rovnakým obdobím predchádzajúceho roka predstavuje nárast o 6,9 %. Napriek priaznivému rastu ekonomiky v priebehu r. 2017 sú výsledky v porovnaní s r. 2015, ktorý bol podstatne úspešnejší ako r. 2016, menej pozitívne – možno tu pozorovať nie rast, ale skôr medziročný pokles (1-7/2017 vs 1-7/2015), dokonca na úrovni 2 %. Za úspech preto možno považovať, keď HDP v tomto roku dosiahne úroveň spreď dvoch rokov. Podobná situácia je aj v prípade **produkcie v priemysle, ktorá za 1-7/2017 dosiahla 124,6 mld. KGS a oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka sa zvýšila o 32,9 %.** V porovnaní s r. 2015 však poklesla o 15,5 %. Zatiaľ sa darí udržiavať stabilný výmenný kurz národnej meny „som“ (KGS), ktorá za prvých 7 mesiacov r. 2017 dokázala posilniť o 0,9 %. Vývoz za 1-7/2017 dosiahol 804,6 mil. \$ (nárast o 30,1 %), dovoz 1 994,7 mil. \$ (+7,1 %) a pasívne saldo obchodnej bilancie 1 190,1 mil. \$ (-4,2 %).

Čistý prílev finančných prevodov zo zahraničia za január-júl 2017 dosiahol 1,09 mld. \$ a medziročne sa zvýšil o 28,8 %. Prílev financií zo zahraničia predstavoval 1,32 mld. \$, z čoho až 1,29 mld. \$ (97,7 %) bolo z Ruskej federácie, odlev finančných prostriedkov z krajiny bol podstatne nižší (229 mil. \$). Odhaduje sa, že v súčasnosti žije a pracuje v Ruskej federácii a Kazachstane viac ako 700 tisíc Kirgizov.

Návrh republikového rozpočtu na roky 2018-20 prerokovala vláda na svojom zasadnutí 05.09. **Rozpočtové príjmy na budúci rok sú naplánované vo výške 135,1 mld. KGS, výdavky 157,7 mld. KGS. Deficit verejných financií by mal dosiahnuť 22,6 mld. KGS alebo 4,4 % HDP.** V rokoch 2019-20 by rozpočtový deficit mal ďalej poklesnúť na 3,4 % a 3,0 % HDP. Hlavným východiskom pre koncipovanie nového rozpočtu bol očakávaný rast HDP v r. 2018 na úrovni 3,6 % (538,1 mld. KGS) s miernym zrýchlením na 4,8 % v r. 2019 (589,9 mld. KGS) a 5,2 % v r. 2020 (648,5 mld. KGS). Miera inflácie v priebehu nasledujúcich 3 rokov by sa mala pohybovať v rozmedzí 4,5 – 5,7 %. Priemerná mesačná mzda v r. 2018 by mala dosiahnuť 16,578 tis. KGS (= 242 \$ pri kurze 68,5660 KGS/ 1\$, platnom k 12.09.2017), minimálna mzda je naplánovaná na 5,185 tis. KGS (75,6 \$).

2. Podnikateľské prostredie / podpora podnikania/ aktivity firiem:

Rast objemu nákladnej prepravy s Kazachstanom

Podľa informácie ministra dopravy Ž. Kalilova z 11.08. za dva roky členstva Kirgizska v Eurázijskej ekonomickej únii (EEÚ) došlo až k 13-násobnému rastu objemu nákladnej prepravy so susedným Kazachstanom na celkových 241 tis. ton tovaru. Ako uviedol, problémom ostáva, že niektoré tovary sú do Kazachstanu prepravované územím Uzbekistanu, čo spôsobuje problémy s tarifikáciou takýchto nákladov. Vo vzťahu k vykazovaniu objemu nákladnej prepravy v rámci EEÚ považuje Kirgizsko za problematické, že do úvahy sa berie iba cestná a železničná preprava bez započítania leteckej a vodnej alternatívy. Hoci Kirgizsko nemá vlastné prístavy, letiská sa nachádzajú v každom oblastnom centre.

Prílev PZI rastie

Prílev priamych zahraničných investícií do kirgizskej ekonomiky zaznamenáva v priebehu roku 2017 postupný rast. Podľa informácie Ministerstva hospodárstva KG z 09.08. ich objem za 1. štvrtrok 2017 dosiahol **202,6 mil. \$** a v porovnaní s rovnakým obdobím predchádzajúceho roka **sa zvýšil o 35 %**. Prílev PZI z krajín SNŠ zaznamenal pritom opačný trend, keď medziročne poklesol o 59,9 % na hodnotu 25,7 mil. \$. V priebehu roku 2017 sú najaktívnejší investori z Kanady (67,3 mil. \$ alebo 33,2 % celkových PZI) a Číny (58,6 mil. \$; 28,9 %).

Menší, ale z celkového pohľadu dôležitý objem investícií prišiel aj zo susedného **Kazachstanu (16,8 mil. \$)**, čo predstavovalo 8,3 % celkového objemu financií, ktoré kirgizská ekonomika odkázala pritiahnúť v 1. štvrtroku 2017. Z geografického hľadiska najviac investícií smeruje Issyk-kuľskej oblasti (75,1 mil. \$) a do hlavného mesta Biškek (66,4 mil. \$). Prioritnými oblasťami prílevu PZI sú priemyselná výroba (56,7 % celkových investícií), finančné služby (26,5 %), vedecká a technická činnosť (9,9 %).

Podpora PPP projektov

Námestník ministra hospodárstva Kirgizska D. Imanalijev na TK 09.08. informoval o aktuálnej situácii v realizácii verejno-súkromných partnerstiev (PPP) v krajine. Ako uviedol, jeho vláda považuje PPP projekty za dôležitú súčasť zabezpečenia udržateľného rozvoja ekonomiky, pomáhajúcu znižovať rozpočtové zaťaženie a prostredníctvom špeciálne na to určeného fondu sa snaží podporovať ich financovanie. V súčasnosti sa v štádiu realizácie nachádza 15 projektov v celkovej hodnote 165 mil. \$. Ich štruktúra odráža aktuálne potreby kirgizskej ekonomiky: 5 projektov smeruje do oblasti rozvoja mestskej infraštruktúry, 4 do zdravotníctva, 4 do cestovného ruchu a po jednom projekte ide do oblasti prepravy a colnej logistiky.

Nové investičné projekty:

Podľa informácie Národnej agentúry pre podporu investícií z 10.08. sa v Kirgizsku v najbližšom období **pripravuje realizácia 6 veľkých investičných projektov**, ktoré by výraznom mierou mali ovplyvniť prílev PZI:

1. Ťažba ropy: výstavba zariadení na ťažbu ropy v nálezisku „Майли-Суу 4-Восточный Избаскент“, rekonštrukcia závodu na spracovanie ropy „ЗАО Кыргыз Петролеум Компани“. Projekt bude realizovať čínska spoločnosť „Лэнд Оушен Ко ЛТД“, ktorá v priebehu nasledujúcich 20 rokov plánuje investovať 500 mil. \$.
2. Výroba tepelno a zvukovo izolačných materiálov z čadičového vlákna: projekt realizuje spoločnosť ОсОО ИЗО — Пенопласт ЛТД, výrobca tepelnoizolačných materiálov z Biškeku; objem investície predstavuje 10 mil. €.
3. Rozvoj cestovného ruchu, poskytovanie zdravotníckych a rehabilitačných služieb: projekt je iniciovaný spoločnosťou „ОсОО Управляющая компания «РИНЭК“ a zahŕňa v sebe výstavbu niekoľkých objektov, medzi ktoré patrí rehabilitačné centrum, golfovo relaxačné centrum s 5* hotelom, obytný komplex „Belek“, viacposchodový obytný komplex ekonomickej triedy, liečebno-relaxačné a rehabilitačné centrum „Mont Bulak“. Celkový objem investícií predstavuje 154 mil. \$.
4. Výroba armatúr: čínski investori plánujú vybudovať v Kirgizsku závod na výrobu armatúr s plánovaným objemom investície vo výške 17 mil. \$.

5. **Metalurgia:** výstavba závodu na spracovanie rudy s obsahom zlata v spoločnosti OcoO Metallургическая компания Синьдин. Plánovaný objem investícií predstavuje 120 mil. \$ a vytvorených by malo byť 400 nových pracovných miest.
6. **Energetika:** realizácia projektu na výstavbu Kazarmanskej kaskády vodných elektrární s inštalovanou kapacitou 1 160 MW spoločnosťou „Суй Ли Энерго“. Firma plánuje preinvestovať až 2 mld. \$.

3. Energetika / prírodné zdroje / obnoviteľné zdroje energie:

Dohoda s EBRD v oblasti ochrany životného prostredia

Prezident Kirgizska A. Atambajev podpísal 03.08.2017 zákon o ratifikácii dohody medzi Kirgizskom a EBRD o environmentálnej rehabilitácii v Strednej Ázii a Kirgizsku, ktorá bola podpísaná 09.01.2017 v Biškeku. Dohoda si kladie za cieľ zlepšiť situáciu v oblasti ochrany obyvateľstva Kirgizska pred radiačnými vplyvmi v regiónoch, kde sa ťažil a spracovával urán.

Plynofikácia úspešne pokračuje

Predseda predstavenstva ruskej spoločnosti Gazprom A. Miller počas svojej návštevy Biškeku 29.08. (otvorenie novej administratívnej budovy Gazpromu) informoval, že jeho firma doposiaľ splnila 26 % svojich prác súvisiacich s plynofikáciou Kirgizska. Zároveň ubezpečil kirgizskú vládu, že do r. 2030 bude plynofikovaných 60 % teritória krajiny. A. Miller sa počas svojej návštevy Kirgizska stretol aj s novým premiérom S. Isakovom, s ktorým sa zúčastnil na slávnosti pripojenia obytného komplexu Ala-Too (1,65 tis. obyvateľov, Biškek) na zásobovanie zemným plynom. Význam spoločnosti Gazprom pre kirgizskú ekonomiku podľa premiéra Isakova názorne dokumentuje skutočnosť, že za viac ako 10 rokov svojho pôsobenia v krajine odvieďla do štátneho rozpočtu okolo 1 mld. \$, čo predstavuje jednu tretinu zahraničného dlhu Kirgizska. Program plynofikácie na rok 2017 zahŕňa výstavbu 350 km distribučných sietí v 7 obytných štvrtiach hlavného mesta Biškek, v 5 obciach Čujskej oblasti a v 1 obci Oškejskej oblasti.

Riešenie ekologických dopadov ťažby zlata

Premiér S. Isakov počas svojej návštevy náleziska Kumtor (ťažba zlata) informoval 09.09., že bola dosiahnutá dohoda s ťažobnou spoločnosťou Centerra Gold Ink. o tom, že investuje 50 mil. \$ do výstavby čistiacich zariadení v mestách a dedinách, ktoré sa nachádzajú v okolí jazera Issyk-kul' neďaleko do náleziska Kumtor. Firma sa tiež zaviazala investovať 10 mil.\$ do nákupu špeciálnej zdravotníckej techniky pre onkologické centrum v KG. Premiér S. Isakov zároveň oznámil, že ekologické odvody z bane Kumtor sa zvýšia 10-násobne na 3 mil. \$ ročne. Tieto finančné prostriedky bude vláda využívať na riešenie niektorých ekologických problémov jazera Issyk-kul' a Issyk-kul'skej oblasti.

Spoločnosť Centerra Gold Ink disponuje taktiež špeciálnym rezervným fondom pre rekultiváciu, na ktorom je v súčasnosti 23 mil. \$. Prostriedky boli doposiaľ na zahraničnom účte a na základe novej dohody budú prevedené na účet firmy v Kirgizsku. S financiami nemožno voľne nakladať, pokiaľ ich nebude treba na rekultivačné práce, avšak v priebehu nasledujúcich 9 rokov by sa ich objem mal zvýšiť na 70 mil. \$. To už nie sú zanedbateľné prostriedky, preto kirgizská vláda presadila, aby boli uložené na miestnom, nie zahraničnom účte spoločnosti Centerra Gold Ink. Okrem prijatia nových opatrení v oblasti riešenia ekologických dopadov ťažby zlata v bani Kumtor kirgizská vláda presadila, že budú uskutočnené zmeny v manažmente spoločnosti Kumtor Gold Company. Ich podstatou je

vytvorenie piatich sekcií, ktoré budú riadiť celkovú prevádzku bane. Tri z nich budú vedené riaditeľmi, ktorí budú menovaní s podmienkou, aby boli občanmi Kirgizska.

Pozn.: Za 6 mesiacov r. 2017 sa v bani Kumtor vyťažilo 266,023 tisíc uncí zlata (8,274 t). Plán ťažby zlata na celý rok 2017 sa pohybuje v rozmedzí 525-555 tisíc uncí.

Výstavba malých vodných elektrární

Vedenie ruskej spoločnosti Rushydro (Русгидро) plánuje podľa informácie jej riaditeľa N. Šulginova z 06.09. podať na súd žalobu voči Kirgizsku za kompenzáciu strát spojených s jej neúspešnou účasťou v tendri na výstavbu vodných elektrární v Kirgizsku. Doposiaľ bolo známe, že spoločnosť Rushydro vedie rozhovory v kirgizskou vládou o plnej kompenzácii nákladov na realizáciu nedokončeného projektu výstavby Horno-narynskej kaskády vodných elektrární v rámci medzivládnej dohody medzi Ruskou federáciou a Kirgizskom. Podľa dostupných informácií dohoda nakoniec nebola dosiahnutá.

Komentár: Ruská federácia a Kirgizsko podpísali ešte v septembri 2012 dohodu o výstavbe Horno-narynskej kaskády vodných elektrární a Kambaratinskej vodnej elektrárne, kde ruská strana bola jediným investorom. Celkový plán predpokladal výstavbu 4 vodných elektrární s celkovou inštalovanou kapacitou 191 MW. Kaskáda mala byť budovaná spoločne obidvomi zmluvnými stranami a rovnako mala byť aj využívaná po uvedení do prevádzky. Kirgizsko však v januári 2016 vypovedalo uvedenú dohodu, jednou z hlavných príčin zo strany Kirgizska bolo nedostatok riešení na financovanie projektov. Ruská strana pritom odhaduje, že doposiaľ do uvedeného projektu investovala 37 mil. \$. Zároveň zdôrazňuje, že nikdy nemala v úmysle od projektu výstavby vodných elektrární odstúpiť a obviňuje Kirgizsko, že dohodu vypovedalo jednostranne a v jeho neprospech.

V júli 2017 Kirgizsko podpísalo dohodu s českou spoločnosťou Liglass Trading o výstavbe Akbulinskej, Narynskej vodnej elektrárne Horno-narynskej kaskády a ďalších 10 malých vodných elektrární. Podľa informácie podpredsedu vlády D. Zilalijeva z 04.09. spoločnosť Liglass Trading je povinná do 18.09.2017 uhradiť firme Rushydro 37 mil. \$ formou vkladu do základného kapitálu (kúpa 50 % akcií) spoločnosti ЗАО „Верхне-Нарынские гидроэлектростанции“.

4. Medzinárodné hospodárske vzťahy / obchodná politika / regionálna spolupráca:

Spolupráca s Kazachstanom:

Ministerstvo hospodárstva Kirgizska informovalo 01.08. o spôsobe rozdelenia finančných prostriedkov vo výške 41 mil. \$, ktoré sú prvou tranžou 100 mil. \$ úveru poskytnutého Kazachstanom. Uver nie je určený pre vnútornú potrebu jednotlivých rezortov, ale pre oblasti, ktoré pokrývajú. Najviac financií dostane Ministerstvo poľnohospodárstva Kirgizska (15,2 mil. \$), Národná inšpekcia pre veterinárnu a fytoosanitárnu bezpečnosť (6,8 mil. \$), Colný úrad (4,6 mil. \$), Úrad pre zdravotnú starostlivosť (1,9 mil. \$)

Financovanie spoločných projektov s Ruskou federáciou

Vedenie Rusko-kirgizského rozvojového fondu informovalo 21.08., že za 7 mesiacov tohto roku fond prefinancoval už 761 projektov v celkovej hodnote 246 mil. \$. Najviac projektov (235) bolo zrealizovaných v hlavnom meste Biškek. Projekty na podporu rozvoja MSP sú orientované hlavne na agropotravinársky sektor (26 %), dopravu a logistiku (13 %), infraštruktúru cestovného ruchu (12 %) a stavebníctvo (9 %). Fond v tomto roku rozšíril sieť

miestnych bánk, s ktorými spolupracuje z 9 na 13 a zlepšil tiež podmienky poskytovania úverov, znížil úrokovú sadzbu na úvery v \$ zo 7,0 % na 4,0 % p.a. a predĺžil dobu poskytnutia úveru z 5 na 15 rokov v závislosti od odvetvia ekonomiky, kam úver smeruje. Ponúka tiež možnosť refinancovania 30 % hodnoty úverov poskytnutých v minulosti inými komerčnými bankami.

Zdroj: Kabar KG, Ministerstvo financií KG, 24 KG, AKI Press, Tazabek, KG News, FOR KG, Novosti KG, CA News, Gazeta KG

Vypracoval: Ján Galoci, radca
Astana, 13.09.2017